

Digital Comics Design for Values Education: "Mysterious Labyrinth"

Ayşe Keskin¹

Yildiz Technical University, Social Sciences Institute

Genç Osman İlhan²

Yildiz Technical University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences

ABSTRACT

Research Article

Values are indispensable for the survival of societies. Teaching values to individuals is very important for the existence and peace of societies. Values are conveyed and taught in many different ways. One of them and the main one is education. When the education programs in Turkey are examined, it is seen that the Social Studies curriculum has an important mission in terms of values. The aim of this study is to design digital comic material to teach values in Social Studies course. The educational comics developed to help value teaching in the study were prepared with the Web 2.0 tool called 'Pixton'. There are 48 frames in total in the designed educational comics. What is described in the educational comics is that the adventures of the students in a classroom that started in the school corridor continue in the classroom and end with an instructive school trip to the mysterious labyrinth. Through that educational comics prepared for values education is aimed to develop a material that will enable students to learn about the values in the curriculum and the values included in the comics, to associate them with daily life, and to comprehend the importance of values.

Received: 20.04.2021

Revision received:
30.05.2021

Accepted: 30.05.2021

Published online:
30.05.2021

Key Words: Social Studies, educational comics, values, values education, Pixton

¹ Corresponding author:

aysee.keskinn@hotmail.com

Master Student

Orcid: 000-0002-9455-1027

² Assoc. Prof.

gosman.ilhan@gmail.com

Orcid: 0000-0003-4091-4758

Değerler Eğitime Yönelik Dijital Çizgi Roman Tasarımı: “Gizemli Labirent”*

Ayşe Keskin ¹

Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Genç Osman İlhan ²

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilimdalı

ÖZ

Araştırma Makalesi

Değerler toplumların varlığını sürdürmesi için değişilmezleridir. Değerlerin bireylere öğretimi toplumların varlığı ve huzuru için oldukça önemlidir. Birçok farklı yolla değerler aktarılır ve öğretilir. Bunlardan birisi ve başlıcası da eğitimidir. Türkiye’de öğretim programları incelendiğinde Sosyal bilgiler dersi programının değerler açısından önemli bir misyona sahip olduğu görülür. Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler dersinde değerlerin öğretimine yönelik dijital çizgi roman materyali tasarlamaktır. Çalışmada değer öğretimine yardımcı olması için geliştirilen eğitici çizgi roman ‘Pixton’ adlı Web 2.0 aracıyla hazırlanmıştır. Tasarlanan eğitici çizgi romanda toplam 48 tane kare bulunmaktadır. Eğitici çizgi romanda anlatılan, bir sınıfta yer alan öğrencilerin okul koridorunda başlayan maceralarının sınıfta devam ederek gizemli labirente düzenlenen öğretici okul gezisi ile sona ermesidir. Değerler eğitimi amacıyla hazırlanan bu eğitici çizgi roman sayesinde öğrencilerin öğretim programındaki değerler ve çizgi romanda yer verilen değerler hakkında bilgi edinebilmeleri, günlük yaşamla ilişkilendirebilmeleri, değerlerin önemini kavrayabilmelerine yönelik bir materyal geliştirme hedeflenmektedir.

Alınma Tarihi:
20.04.2021
Düzeltilmiş Hali Alınma Tarihi: 30.05.2021
Kabul Edilme Tarihi: 30.05.2021
Çevrimiçi Yayınlanma Tarihi: 30.05.2021

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, eğitici çizgi roman, değerler, değerler eğitimi, Pixton

*Bu çalışma 10-12 Nisan 2020 tarihinde düzenlenmiş olan “ERPA International Congresses on Education” kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Sorumlu yazar iletişim bilgileri:

Yüksek Lisans Öğrencisi
aysee.keskinn@hotmail.com
Orcid: 000-0002-9455-1027

² Doç. Dr.

gosman.ilhan@gmail.com
Orcid: 0000-0003-4091-4758

Giriş

Toplumun oluşması ve toplumun temeli olan insanın beraber yaşaması için ön plana çıkan unsur değerlerdir. Her toplumda ön plana çıkan değerler değişiyor olsa da tüm toplumlar tarafından ortak kabul edilen değerler de bulunmaktadır. Değer kavramı, toplum tarafından uygun olarak görülen davranışlar şeklinde ifade edilebilir (Doğan, 2007, s. 7; Akt. Kara, 2019, s. 28). Bu noktada değerlerin toplumun fertleri tarafından benimsendiği ve yaşandığı söylenebilir. Ayrıca

Titus (1994) değeri bireyin toplum içerisinde var olabilmek için devam ettirdiği tutumlar şeklinde tanımlamaktadır. Pathania (2011), değerın insan hayatında tıpkı pusula gibi yönlendirici olduğu ve bu sayede insanların yaşamını daha iyi bir hale getirdiğini belirtmektedir. Toplumdaki iyi-kötünün ne olduğu, uygun olanı düşünebilme, doğru davranışlar sergileyebilme gibi faktörlerin hepsini değerler oluşturur (Özensel, 2003). Değer konusunda farklı tanımlar bulunmasına karşı hepsinde bireyin veya toplumun faydasına uygun olan için harcanan bir çaba söz konusudur. Değerlerin ortak özellikleri: Değer, kişinin davranışlarında doğru olanları göstermeye çalışan bir görev üstlenir, bulunduğu kültürde yönlendiricidir, bireyin hayatında yer alan değerler onun kişiliğinin tamamlayıcı unsuru gibi görülmektedir, bireyin zihinsel ve duygusal yönünü yansıtır. (Gökçe, 1994; Akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2016, s. 7-8).

Değerlerin öğrencilere aktarılmasında eğitimin önemi oldukça fazladır. Öğrencilerin değerler eğitimi ile değerlerin farkında olabilmeleri ve hayatlarına entegre edebilmeleri sağlanmaktadır (Senek, 2018). Günümüzde yaşanan pek çok sorun değer eğitiminin ne kadar gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Değer eğitiminin insanların yaşadıkları sorunlardan etkilenmesinin önüne geçilmesi için gerekli olduğu ifade edilmektedir (Bayırlı, Doruk ve Tüfekci, 2020). Değer eğitimi öncelikle aile içerisinde başlamaktadır. Değer eğitiminin başlangıcı olan aileden sonra bu sürecin devam ettiği ikinci yer okuldur. Değer kazandırmada okulların önemi yadsınamayacak derecede önemlidir. Okullar değerleri öğretir, öğrencilerin ahlaki gelişimine katkı sağlar ve öğrencilerin karakter gelişimini etkiler (Akbaş, 2008). Değer eğitimi ile ilgili okullarda eğitim-öğretim etkinlikleri planlı yapılırken, öğrenciler ve öğretmenlerin bir arada oluşturduğu kültürel ortam ise örtük değer eğitimi oluşturmaktadır (Demirel, 2009; Akt. Kara, 2019, s. 28). Okullarda pek çok derste değer eğitimi verilmekle birlikte bu konudaki en önemli sorumluluğun sosyal bilgiler dersinde olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersi toplumda gerekli değer ve ahlaki ilkelerin kazandırılmasını sağlamaktadır (Akbaş, 2014, s. 344). Bu yüzden Sosyal bilgiler dersinde yapılacak olan etkinliklere ve kullanılacak olan materyallere de oldukça önem verilmesi gerekmektedir.

Türkiye'deki öğretim programlarında 2004 yılında yapılan değişikliklerle Sosyal Bilgiler dersi başta olmak üzere birçok derste değerler eğitimine yer vermeye başlanmıştır (Yiğittir, 2010, s. 209). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının özel amaçlarında ifade edilen; öğrencilerin milli bilince sahip olarak yetişmelerinde vatandaşlık değeri, Türk kültürünü ve tarihini kavramada kültürel mirasa duyarlılık değeri, doğal kaynakları korumak için doğal çevreye duyarlılık değeri, doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmada dürüstlük değeri, toplumsal sorunlara karşı duyarlılık, dayanışma, yardımseverlik değeri, bilgiye ulaşmada, kullanmada ve üretmede bilimsellik, çalışkanlık ve dürüstlük değerleri, erdemli insan olmak için sevgi, saygı, özgür birey olmaya çalışırken birey olarak kendi özelliklerinin farkında olabilmeleri ve herkesin yasalar önünde eşit olduğunu bilmeleridir (MEB, 2018, s. 8) Sosyal bilgiler öğretim programında yer verilen amaçlar doğrultusunda derslerde de değerlere uygun etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlere baktığımızda: Öğretim programlarının perspektifini oluşturan değerlerimiz 2018'den bu yana uygulamaya giren Sosyal bilgiler dersi öğretim programı incelendiğinde doğrudan sıralanarak verildiği görülmektedir. Programda yer alan 18 değer; "Adalet, Aile birliğine önem verme, Bağımsızlık,

Barış, Bilimsellik, Çalışkanlık, Dayanışma, Duyarlılık, Dürüstlük, Estetik, Eşitlik, Özgürlük, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Tasarruf, Vatanseverlik, Yardımseverlik" isimlerini taşımaktadır (MEB, 2018). Programa göre 18 değer ve "kök değer olarak belirtilen dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik" değerlerinin öğrenme öğretme sürecinde hem ilişkili olduğu alt değer ile hem de öteki kök değerler ile birlikte ele alınmasına vurgu yapıldığı görülmektedir (MEB, 2018). Bu çalışma için bu değerlerin içerisinden yedi farklı kök değer belirlenmiştir. Bunlar; sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük, yardımseverlik, adalet, duyarlılıktır. Sosyal bilgiler dersinde belirtilen değerlerin öğrencilere aktarılması önemlidir. Bu değerler sayesinde sosyal bilgiler dersinin sorumluluk sahibi ve etkin vatandaş yetiştirme amaçlarına ulaşılabilir (Gömlüksiz ve Cüro, 2011). Böylece toplumda değerlerinin farkında olan ve hayatında uygulayan bireyler bulunabilir.

Değer öğretimi ister bağımsız ister sosyal bilgiler dersinin içerisinde olsun öğretimi oldukça güçtür. Değerlerin soyut kavramlar olması onları öğretirken farklı araçlar kullanılmasını da gerektirmektedir. Soyut kavramları somutlaştırma da kullanılacak araçlardan birisi de çizgi roman materyalidir. Çizgi romanlar konuşma baloncukları sayesinde sayfalarca anlatım gerektiren metinleri daha kısa sürede ve daha az cümleyle anlatabilmemiz de yardımcı olmaktadır (Çetin, 2010, s. 195). Bu sayede öğrencilerin keyifli bir şekilde okuyabilmelerini ve kısa sürede anlatılmak istenenlerin aktarılabilmesini sağlamaktadır.

Çizgi romanın tanımı konusunda ortak bir karara varılamamıştır. Literatürde farklı tanımlar yer almaktadır. Çizgi roman ustası Will Eisner, çizgi romanı tanımlarken "Ardışık Sanat" terimini kullanır (McCloud, 2019, s. 5). McCloud (2019), çizgi romanın okuyucuya bir mesaj iletmede kullanılabileceğine, kendi içerisinde bir düzeni bulunduğu vurgu yapar. Bu tanımlama öğrencilere değerleri aktarabilmede çizgi romanın işe yarayabileceğini göstermektedir. Öğrenciler olay örgüsüne dâhil edilerek değerler ile ilgili iletilmek istenilen mesajları daha iyi anlayabilmesi sağlanacaktır. Çizgi roman, çizimlerle bütünlük içinde bulunan metinlerden oluşan ve basılı resimlerin bulunduğu, süregelen bir anlatım biçimidir (Cantek, 2019). Çizgi romanların ortak özellikleri ise içerisinde işlenen konuların her yaşta okuyucunun ilgisini çekmesi, genel olarak hep iyi- kötü kahramanların maceralarının bir arada yer alması, basit bir dil ile konuya uygun bir anlatımın tercihi, zamanın anlatılan olaya bağlı olarak değişmesidir (Tuncer, 1993). Tüm bu özellikler çizgi romanın günümüzde de okunmaya devam edilmesine ve eğitime entegre edilerek eğitici çizgi romanların hazırlanmasına zemin hazırlamaktadır.

Çizgi romanların eğitim ortamlarında kullanımı ile ilgili çalışmalar batılı ülkelerde 1940'lara kadar dayanmakla birlikte günümüzde dünya genelinde yaygınlaşmaktadır. Eğitim için üretilmiş çizgi romanlar da öğretim süreçlerinde yer bulmaya ve kullanılmaya başlamıştır. Eğitici çizgi romanlar çocuklara çizgi roman aracılığıyla eğitim verebilmek amacıyla hazırlanan, birçok özelliği bulduran muazzam çizgi romanlardır (Lim, 2012). Eğitici çizgi romanlar sözcük ve imgeleri bir araya getirerek okuyucuyu bilgilendirme, davranışlarını olumlu yönde etkilemek için hazırlanır (Esmer, 2014, s. 39). Kısacası eğitici çizgi romanlar okul ortamında materyal olarak kullanımı ile pek çok konuda sınıf içerisinde fayda sağlayarak yardımcı olmaktadır. Eğitici çizgi romanların derste kullanımının faydaları konusunda Haugaard (1973), öğrencilere okumayı öğrenmelerinde önemli katkı sağlayacağı ve öğretmenlerin öğrencilerin merak duygusunu tetikleyerek motivasyonlarını arttırmada kullanabileceklerini söylemektedir. Çizgi romanın sosyal bilgiler dersinde kullanımı ile ilgili; öğrencinin ilgisini çekmesi, öğrencinin içinde yer alanlardan dolayı kendine yakın hissetmesi, öğrencinin birden fazla duyusuna etki etmesi gibi önemli olan noktalar eğitimde çizgi roman kullanımına sevk etmiştir (İlhan, 2016). Çizgi romanların ders kitapları ile karşılaştırıldığında daha kısa yazılar içermesi ve maceralar yaşayan kahramanlarının bulunması okumaya teşvik etmektedir.

Çizgi romanların hem eğitim ortamlarında hemde doğal bir süreçle okumaya kitap sevgisine de katkıları bulunmaktadır. Çetin (2010), görselliğinin hakim olduğu çağımızda, toplumlara kıyasla kitap okuma alışkanlığımız düşük olduğunu ifade ederek çizgi romanların renkli grafik ve tasarımları, öykülerinin kısalığı, ilginç kurguları ve hayali kahramanlarıyla okumayı zevkli hale getirerek ve kitap okuma alışkanlığı kazandırdığını belirterek “ bugün gerçek anlamda kitap okurlarının birçoğu gençliğinde çizgi roman okuyanlardır, çünkü çizgi romanlar kitaplara geçişi sağlayan köprülerdir” ifadesiyle çizgi romanların önemini vurgulamaktadır.

Bu çalışmanın amacı; sosyal bilgiler ders programında yer alan kök değerlerin öğretimi için dijital ortamda eğitici çizgi roman materyali tasarlamaktır. Hazırlanan çizgi romanda yer alan kök değerler sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük, yardımseverlik, adalet ve duyarlılık olmak üzere yedi tanedir. Ayrıca bu kök değerler Sosyal Bilgiler programının beş öğrenme alanı (Küresel Bağlantılar, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Birey ve Toplum, Bilim, Teknoloji ve Toplum, İnsanlar, Yerler ve Çevreler) ile direk bağlantılıdır. Değerler öğretimi için dijital ortamda hazırlanan çizgi roman materyalinin öğretmen ve öğrencilerin kullanabileceği bir araç olabileceği düşünülmektedir.

Öğretim Materyalinin Hazırlanma Süreci

Çizgi roman hazırlama süreci Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde verilmekte olan eğitimde çizgi roman dersinde bir dönem sonunda hazırlanmıştır. Hazırlanan materyal, Pixton isimli (<http://www.pixton.com>) WEB 2.0 çizgi roman oluşturma aracından faydalanarak ve Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan değerler dikkate alınarak ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Pixton; kullanımı zor olmayan ama zaman ayrılması gereken bir grafik anlatım aracıdır. Bu uygulama karakter tasarımı, mekân tasarımı, çizgi roman ve karikatür oluşturabilmede elle çizilenlere göre daha kısa zamanda önemli faydalar sağlamaktadır. Materyal hazırlanırken ilk senaryo hazırlama aşaması ve sonrasında çizgi roman karelerinin Pixton uygulaması ile tasarımı gerçekleştirilmiştir. Tasarım yapılırken konuşma balonlarına, anlatılan kareye uygun mekân tasarımına, yansıma sesler gibi unsurlara dikkat edilmiştir. Ayrıca bu süreç gerçekleştirilirken hazırlanan çizgi romanda şu hususlara dikkat edilmiştir:

- Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan değerleri içermesine,
- Öğrencilere soyut olan değerleri, karelerde yer verilen görsellerle kısa ve net bir şekilde açıklayabilme,
- Öğrenciler için değerleri çizgi romanda daha ilgi çekici ve eğlenceli bir hale getirebilme,
- Çizgi romanda yer verilen karakterlerin ortaokul öğrencileri olarak seçilmesi,
- Çizgi roman karelerindeki sorulara cevap vermesi sağlanarak bu sayede çizgi romanı okurken öğrencileri daha aktif hale getirebilme,
- Çizgi roman sanatının prensiplerine ve çizgi romanın doğasına uygun bir şekilde materyalin hazırlanmasına.

Hazırlanan eğitici çizgi romanda toplam 48 kareden oluşmaktadır. Olay örgüsünde bir sınıfta yer alan öğrencilerin okul koridorunda başlayan maceralarının sınıfta ve gizemli labirente düzenlenen okul gezisi ile devam ederek okula tekrar geri dönmelerinden meydana gelmektedir. Bu labirent gezisi pek çok gizemi içinde barındırıyor gibi gözükse de aslında değerler eğitimini içeren olay örgüsünün bir yansımasıdır. Hazırlanan çizgi roman bazı kareleri üzerinden incelendiğinde;

Görsel 1.

Çizgi romanın kapağının ilgi çekici ve merak uyandırıcı olmasına dikkat edilmiştir. Renk seçiminde gizem havasını okuyucuya verebilmek için daha çok koyu renklerin kullanımı tercih edilmiştir. Çizgi romanın başında ve sonunda yer alacak şekilde hazırlanan kapak tasarımları ile derslerde kullanmak isteyen eğitimciler için hazır bir materyal haline getirilmiştir.

Görsel 2.

Çalışmada kutu yazılarının kullanımına dikkat edilmiştir. Kireççi (2020)'ye göre çizgi roman karesinin bir köşe veya duvarını işgal eden kutu, kare içindeki çizimin daha kolay anlaşılmasını sağlamaktadır. Böylece zaman hakkında ya da kare içinde yer alan olaylar hakkında doğru bilgi edinilebilmektedir. Ayrıca arka planda mekân kullanılan görsel anlatım ile öğrencilerin zihninde olayın geçtiği ortam canlandırılmıştır.

Görsel 3.

Karede küçük bir ebatta yer verilen duvar afişine yakından yer verilerek çizgi romanı okuyacak olan kişilerinde afişte yazılanları okuması ve bu sayede olay örgüsünün içine bizzat dâhil olabilmeleri sağlanmıştır. Çizgi romanların içeriğinde farklı ifade ve mesaj verme kullanımları açısından bu kare açıklanmıştır.

Görsel 4.

Karakterlerin düşündükleri hakkında bilgi sahibi olunabilmesini için balonlara ve hislerinin anlaşılması amacıyla mimiklerin etkili kullanımı üzerinde durulmuştur. Bu sayede çizgi roman okurları karakterlerin duygularını hissedebilme imkânına sahip olabileceklerdir. Ayrıca ilk başta karakterler arasında yer verilen konuşmalarda labirentin korkunç ve karanlık oluşu gibi diyaloglar ile beklentinin bu yönde sağlanması kurgulanmıştır. İlerleyen süreçte ise çizgi romanın sonu beklentilerin tersi bir şekilde sonlandırılmıştır. Bu süreç iletilmek istenen mesajların okuyucuya daha etkili bir şekilde ulaşmasını sağlamaktadır.

Görsel 5.

Materyalde kullanılan karelerde ayrıca Türk bayrağının kullanımı ile öğrencilere kültürel unsurların yansıtılabilmesi ve verilen örnekler ile değerlerimizin daha da somut hale getirilmesi, gündelik yaşama aktarılabilmesini sağlamıştır. Sınıf ortamına yer verilerek öğrencilerin çizgi roman karakterleri ile kendileri arasında ortak noktalarının bulunabileceğinin farkına varmalarını sağlanmıştır. Bu noktada Türk Bayrağı gibi kültürel unsurların Pixton'da yer almamasından dolayı araştırmacılar tarafından eklenme yapılmıştır.

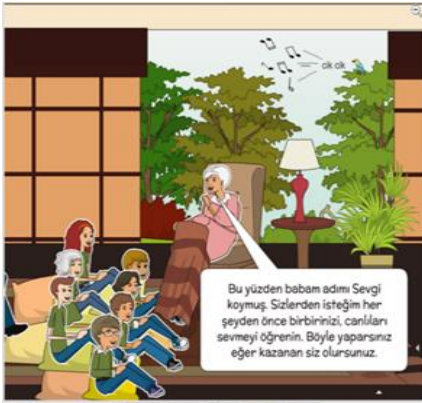
Görsel 6.

Labirent yolunun her yerinde "Robot Deniz" isimli karakter yer almaktadır. "Robot Deniz" okul gezisine rehberlik ederek, sormuş olduğu sorular ve aldığı yanıtlarla gizemli labirentte karakterlerin ilerlemesini sağlamaktadır. Bu sayede hem değerler öğrenilmiş olmakta hem de eğlenceli bir oyun haline dönüşen çizgi roman ilerlemektedir. "Robot Deniz" karakteri tasarlanırken, mavi rengi ile Deniz ismine uygun olmasına ve mimikleri yoluyla ürkütme yerine öğrencileri mutlu etmesine dikkat edilmiştir.

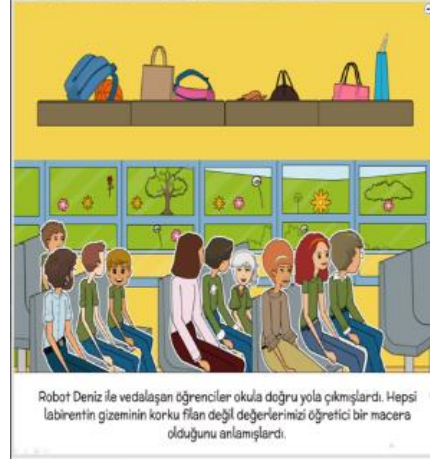
Görsel 7.

Labirent yolunu tekdüzelikten kurtarmak için renkli ve çekici kılmak adına bazı yollara başvurulmuştur. Yolda yer alan duvarlarda değerleri içeren çeşitli yazılı ve görseller birarada bulunmasına dikkat edilmiştir. Bu sayede öğrencilerin fark etmeden ve sıkılmadan değer eğitimi almaları sağlanmaya çalışılmıştır. Görselle dayalı olan bu eklemeler çizgi romanın etkisini artırmaktadır. Ayrıca öğretim amacıyla hazırlanan çizgi romanlar, bilgi birikimi ve özgünlük gerektiren bir süreci içermektedir (Gülersoy ve Türkal, 2020). Öğrencilerin okuduğu sınıf seviyesine uygun olarak, hazırlık sürecinde ilgili tüm etmenlerin dikkate alınmasını gerekir.

Görsel 8. ve 9.

Yine okuyucuya yakın gelmesi adına çizgi romanda yer alan karakterlerden birisi Sevgi Nine'dir. Bu karakterin labirent gezisinin sonunda öğrencilerle karşılaşarak onlara kısa bir öykü anlatması ve öykünün sonunda sormuş olduğu soruya verilen yanıtla beraber gizemli labirentin çıkış kapısının açılması ile gezi sona ermektedir. Ayrıca buradaki ve birkaç sahnede ki yansıma sesleri karelerde yer almıştır. Bu sayede karelerde yer alan kuş sesi, su sesi gibi efektler okuyuculara baloncuklar dışında da çizgi roman içerisinde bulunabileceğini göstermektedir.

Görsel 10.

Değerler hakkında birçok çıkarımın yer aldığı gizemli labirent macerasının, eğlenceli bir gezi olduğu sonucunun verildiği son kare ile eğitici çizgi roman sona ermektedir. Okuyucuya son kare ile mutlu bir son verilmiş, çizgi romanın genelindeki heyecan ve serüven süreci güzel bir şekilde noktalanmıştır.

Eğitici çizgi roman ana hatlarıyla böyle bir olay örgüsü içerisinde ilerlemekte ve son bulmaktadır. Değerlerin aktarımı ve öğretimi için tasarlanması açısından önemlidir ve de eğitimin birçok basamağında kullanılabilir.

Sonuç ve Tartışma

Değer eğitimi için tasarlanan eğitici çizgi roman materyalinin özelliklerinin ele alındığı bu çalışma WEB 2.0 aracı pixton kullanılarak hazırlanmıştır. Öğretmen ve öğrencilerin değer eğitimi sürecine olumlu katkı sağlamak adına çizgi roman ortaya konmuştur. Sosyal bilgiler eğitimi alanı temel alınarak hazırlanmış olsa da genel toplumsal değerler içerdiği için başka alanlarda ve hatta farklı yaş seviyelerinden de kullanılabilir.

Eğitici çizgi roman kullanımı ve eğitici çizgi romanların dijital ortamlarda tasarlandığı çalışma sayısı her geçen gün artmaktadır. Türkiye’de yakın zamanda birçok benzer çalışma yayınlanmıştır. 2018-2019 öğretim yılında yayınlanan Türkçe ders kitaplarında yer alan çizgi romanların incelendiği çalışmada değerler eğitim açısından değerlendirme yapılmıştır (Aşçı, 2020). Materyal geliştirme üzerine yapılan bir araştırma da ise Pixton aracılığıyla Sosyal bilgiler programında yer alan etkin vatandaşlık öğrenme alanı için çizgi roman geliştirilmiştir (Ak, Erdoğan ve İlhan, 2020). İlgili çalışmada 32 kareden meydana gelen çizgi roman, eğitici yönüyle açıklanmakta ve materyalin oluşturulma süreçleri detaylı şekilde ele alınmaktadır. Bir diğer benzer çalışma ise ayın 2020 yılında yayınlanmıştır. Yine Pixton WEB 2.0 aracıyla hazırlanan eğitici çizgi romanlarını Sosyal Bilgiler etkin vatandaşlık öğrenme alanı için tasarlamışlardır. Bilge isimli bir kahramanın maceralarının anlatıldığı çizgi roman 67 karenin birleşiminden oluşturulmuştur. Ortaya konan materyalin geliştirilme aşamaları çalışmada yer almaktadır (Kaba, Şin ve İlhan, 2020). Ayrıca geliştirilen bu materyalin yine aynı araştırmacılar tarafından Covid-19 süreci uzaktan eğitim döneminde Sosyal Bilgiler dersinde uygulaması yapılmıştır. Yapılan uygulamada geliştirilen eğitici çizgi romanın öğrenci başarısına ve derse karşı tutuma olumlu etkilerinin olduğu sonucu araştırmacılar tarafından ortaya konmuştur (İlhan, Kaba & Şin, 2021). Çizgi roman materyalinin geliştirilmesi için yapılan ve bu sanatın materyal olarak geliştirilmesinin süreçlerini ele alan başka bir çalışma iste Gülersoy ve Turkal’a aittir. Ortaokul öğrencilerinin görüşlerine de başvurulmuş çizgi roman materyali geliştirme

çalışması 2020 yılında yayınlanmıştır. Çizgi romanın eğitim boyutunda materyal tasarımı ve kullanımının önerildiği bu tarz çalışmaların güncel olarak bir artış olduğu gözükmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde çizgi roman eğitim ilişkili yayının 1944 yılında Sones tarafından ortaya koyulduğu görülmektedir. Çizgi romanın eğitimin bir parçası olup derslerde kullanılabileceğini ifade etmiştir (Sones, 1944). Günümüzde çizgi romanın gerek dijital gerekse basılı olarak farklı alanlarda öğretim amaçlı kullanıldığı birçok çalışma literatürde yer almaktadır. Bu çalışmaların çizgi roman kullanıma ile katılımcı başarısını artırdıklarına yönelik sonuçlar ile eğitimde daha sık kullanılmasına ve yaygınlaşmasına yönelik tavsiyeler taşımaktadırlar (Tatalovic, M. 2009; Özdemir, 2010; Topkaya, 2014; İlhan; 2016; Topkaya, 2016; Şentürk, 2020; Şentürk, 2020; İlhan ve Oruç, 2019; Avaroğulları ve Mutlu, 2019; Arı, Demir ve Baydar Işık, 2019; Orçan ve İngeç, 2015; Temel ve İlhan, 2019;). Bu durumlara zıt bir sonuç 2019 yılında Ünal ve Demirkaya tarafından yapılan çalışmada karşımıza çıkmaktadır. Pixton üzeinden tasarladıkları eğitici çizgi roman ile Sosyal Bilgiler dersinde uygulama yapmışlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin akademik başarılarında olumlu yönde bir sonuç çıkarken yine öğrencilerin derse yönelik tutumlarında herahngi bir değişikliğe rastlanmamıştır. Bu durum diğer çalışmalarla farklılık göstermektedir.

Değer eğitimi üzerine yapılmış çalışmalara bakıldığında birçok farklı açıdan ele alınan araştırmalar dikkati çekmektedir. Türkiye’de değerler eğitime yönelik sayısı her geçen gün artan zengin bir literatür ortaya çıkmaktadır. Sosyal bilgiler ve ilgili alanların değer eğitimi ile ilişkili yayınlar dikkat çekmektedir (Tokmak, Şeker ve Yılmaz, 2020; Katılmış ve Balcı, 2017; Yiğittir ve Kaymakçı, 2012; Karasu Avcı, Faiz ve Turan. 2020).

Çizgi romanların eğitimde birer materyal olarak kullanılmasının önemli katkılar sunmaktadır. Bu noktada yerli çizgi romanların gelişimi, kendi kültüründen değerlerinden beslenen yayınların artışı gerekmektedir. Bu artış sağlandığında doğal bir değer eğitimi ve aktarımı sağlanabilir. Aynı zamanda değer eğitimi için zengin bir çizgi roman literatürü oluşacak bu da eğitim ortamlarında alternatifli bir sürecin oluşmasını sağlayacaktır. Tabii ki bu noktada evrensel değerlerin yerli yabancı çizgi roman diye ayırt etmeksizin verilebileceğinin de altını çizmek gerekmektedir. Burada ki kasıt kültür aktarım gücü olan çizgi romanların (Yağlı, 2018) kendi kültürümüzü aktarma da yaygınlaşmasının yararlı olacağıdır.

Çalışma sonuçlarına göre bazı öneriler;

- Değer eğitiminin ele alınabileceği farklı eğitici çizgi romanlar geliştirilebilir.
- Dijital ortamda eğitici çizgi roman hazırlanması için eğitimcilere imkânlar ve hizmet içi eğitimler verilebilir.
- Öğrencilere dijital çizgi romanlar çizimi ile kendini değerler üzerinden ifade etmeleri sağlanabilir
- Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde lisans ve yüksek lisans seviyesinde verilmekte olan eğitimde çizgi roman kullanımına yönelik ders ve benzerlerinin Türkiye genelinde yaygınlaştırılması.

Geliştirilen bu materyalin ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde yer alan değerleri olay örgüsü içerisinde daha anlaşılır bir şekilde özümsemesine katkı verebilir. Okuyucunun değerleri gündelik hayatına entegre etmesi için somut bir örnek olarak kolaylık sağlayabilir. Aynı zamanda öğrenciler değerleri eğlenceli bir şekilde öğrenebilme imkânına sahip olabilirler.

Kaynakça

- Ak, M.M.; Erdoğan M.F. ve İlhan, G.O. (2020). Görsel Bir Öğretim Materyali Olarak Dijital Çizgi Roman Tasarımı: Gezdim, Gördüm, Öğrettim. *Journal of History School (JOHS)*, 13(7): 2458-2484.
- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akbaş, O. (2014). Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi. Tay, B. ve Öcal, A (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Arı, A. I., Demir, B., & Baydar Işık, B. (2019). Matematik Eğitiminde Manga Çizgi Roman Kullanımı. *Bayburt Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 2(2), 261-265.
- Aşçı, A. U. (2020). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Çizgi Romanların Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(69): 868-889.
- Avarogullari, A. K., & Mutlu, Z. (2019). Pre-Service Social Studies Teachers' Opinions on Using Comic Books in Social Studies Teaching. *Asian Journal of Education and Training*, 5(4), 538-547.
- Bayırlı, H., Doruk, O. ve Tüfekci, A. (2020). Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Hakkındaki Görüşleri: Afyonkarahisar Örneği. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 865- 894.
- Cantek, L. (2019). *Türkiye’de Çizgi Roman*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Çetin, Y. (2010). Okutan Çizgiler. *Milli Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, 22(85), 193-198.
- Demirel, M. (2009). A review of elementary education curricula in Turkey: Values Education. *World Applied Sciences Journal*, 7(5), 670-678
- Doğan, İ. (2007). *Sosyoloji: Kavramlar ve Sorunlar*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Esmer, B. (2014). Çizgi Romanların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Gökçe, O. (1994). Türk gençliğin sosyal ve ahlaki değerleri. *Ata Dergisi*, (1), 25-30
- Gömlüksiz, M. N. (2011). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 95-134.
- Gülersoy, A. E. ve Türkal, B. (2020). Oluşturma- Geliştirme Açısından Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bir Öğretim Materyali Olarak Çizgi Roman Kullanımı. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 6(2), 299- 326.

- Haugaard, K. (1973). Comic Books: Conduits to Culture?. *International Reading Association*, 27(1), s. 54-55.
- İlhan, G. O., Kaba, G., & Sin, M. (2021). Usage of digital comics in distance learning during COVID-19. *International Journal on Social and Education Sciences (IJonSES)*, 3(1), 161-179. <https://doi.org/10.46328/ijonses.106>
- İlhan, G. & Oruç, Ş. (2019). Sosyal bilgiler dersinde çizgi roman kullanımı: Teksas tarihi. *Eğitim ve Bilim*, 44(198), 327-341.
- İlhan, G. O. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çizgi Romanların Kullanımı. (Doktora Tezi). Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaba, G.; Şin, M. ve İlhan, G. O. (2020). Eğitimde dijital çizgi roman tasarımı: Etkin vatandaş bilge. *Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 83, Winter, p. 107-123.
- Kara, C. (2019). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karasu-Avcı, E., Faiz, M. & Turan, S. (2020). Etkili vatandaşlık eğitiminde değerler eğitimi: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin düşünceleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18 (39), 263-296. <https://doi.org/10.34234/ded.655916>
- Katılmış, A. ve Balcı, A. (2017). Coğrafya öğretmeni adaylarının değerler eğitimine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (35), 1-12. Doi: 10.14781/mcd.291011
- Kireççi, Ü. (2020). Çizgi Roman Senaryosu. İstanbul: Lal Kitap.
- Lim, Y. (2012). Seriously, What Are They Reading? An Analysis of Korean Children's Reading Behavior Regarding Educational Graphic Novels. Urbana: Champaign Illinois Üniversitesi.
- McCloud, S. (2019). Çizgi Romanı Anlamak (M. C. Ülgen, Çev.). Sırtlan Kitap.
- MEB, (2018). Sosyal bilgiler öğretim programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden Erişim Tarihi: 27.05.2021
- Orçan, A. & Ingeç, Ş. K. (2015). Fizik öğretiminde çizgi-roman tekniği ile geliştirilen bilim-kurgu hikâyelerinin yaratıcı düşünme becerilerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(4), 628-643
- Özdemir, E. (2010). *Eğitici Çizgi Romanların Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Isı Transferi Kavramındaki Başarısı Üzerindeki Etkileri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

- Özensel, E. (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217-239.
- Pathania, A. (2011). Teachers' role in quality enhancement and value education. *Academe*, 14(1), 19-28.
- Senek, S. (2018). Aytül Akal'ın Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sones, W. (1944). The comics and instructional method. *Journal of Educational Sociology*, 18, 232-240.
- Şentürk, M. (2020). *Sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman ve eğitici çizgi film kullanımının öğrencilerin tutum, motivasyon ve akademik başarılarına etkileri*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi
- Şentürk, Ö. Ç. (2020). *Argümantasyon Destekli Eğitici Çizgi Romanların Öğrencilerin Çevreye Yönelik İlgi, Motivasyon ve Akademik Başarılarına Etkisi ile Öğrenci Deneyimleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi.
- Tatalovic, M. (2009). Science comics as tools for science education and communication: a brief, exploratory study. *Journal of Science Communication*, 8(4), A02.
- Temel, A. & İlhan, G.O. (2019). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin insan hakları konusunda MalcolmX çizgi romanının kullanımı hakkında görüşleri. *VI. Yıldız Sosyal Bilimler Kongresi* içinde (s. 427).
- Titus, D. N. (1994). Values education in American secondary schools. *Kutztown University Education Conference*. Eric No: ED 381423.
- Tokmak, A., Şeker, M. ve Yılmaz, A. (2020). Düşünme Eğitimi Dersinin Değerler Eğitimi ve Sosyal Bilgiler Becerileri Açısından İncelenmesi. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3 (2), 412-431. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/josse/issue/57480/797200>
- Topkaya, Y. (2014). *Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenmelere Etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Topkaya, Y. (2016). Doğal Çevreye Duyarlılık Değerinin Aktarılmasında Kavram Karikatürleri ile Eğitici Çizgi Romanların Etkililiğinin Karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 259-272.
- Tuncer, N. (1993). *Çizgi Roman ve Çocuk*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2016). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Ünal, O. ve Demirkaya, H. (2019). Eğitici Çizgi Romanın Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılmasına Yönelik Yarı Deneysel Bir Çalışma. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 0(40), 92-108.

Yağlı, A. (2018). “Çizgi Romanlarda Dil ve Kültür Aktarımı”, *International Social Sciences Studies Journal*, 4(23), 4345-4351.

Yiğittir, S. (2010). İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 207-223.

Yiğittir, S. ve Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı uygulama kılavuzu'nda yer alan etkinliklerin değer eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 49-73.

<http://www.pixton.com> Erişim Tarihi: 20.05.2021

Ek-1 Tasarlanan Çizgi Roman Materyalinden Örnek Kareler

